

Mia Pätsi

PYHIMYKSET TEATTERISSA, NÄYTTELIJÄT KIRKOSSA

OSA I

Pyhimykset teatterissa,

Näyttelijät kirkossa

Osa I

Ristolle, Juholle ja Johannalle

Mia Pätsi

Pyhimykset teatterissa,

näyttelijät kirkossa

Osa I

© 2014 Mia Pätsi

Kustantaja: BoD™ – Books on Demand, Helsinki, Suomi

Valmistaja: Books on Demand GmbH, Norderstedt, Saksa

ISBN: 978-952-286-827-5

SISÄLTÖ

ALUKSI.....	8
I. PYHÄ, PYHIMYKSET JA PYHÄ TEATTERI	10
1. PYHÄ KANSANPERINTEESSÄ JA PYHIMYKSISSÄ ..	10
2. PYHÄ JA EPÄPYHÄ TAITEESSA.....	11
3. KRISTILLINEN TEATTERI - PYHÄÄ DRAAMAA?	16
4. JERZY GROTOWSKIN MAALLINEN PYHÄ TEATTERI	20
5. PYHÄ VAI PAHA TEATTERI?	24
II. TEATTERI ENNEN AJANLASKUMME ALKUA	31
1. ANTIIKIN KREIKKAA VARHAISEMPI TEATTERI	31
2. ANTIIKIN KREIKKA 700 eKr. – 200 eKr.....	45
3. ANTIIKIN ROOMA 750 eKr.– 500 jKr.	60
III. KRISTITTYJEN VARHAINEN DRAAMA	73
1. ALKUSEURAKUNNAN DRAAMA	73
2. PÄÄSIÄINEN, KRISTITTYJEN DRAAMALLINEN JUHLA.....	77
IV. ROOMALAISKATOLINEN TEATTERI KESKIAJALLA.....	89
1. LITURGISEN DRAAMAN KEHITYS	89
2. LITURGISEN DRAAMAN ESITTÄMINEN	121
2.1 KIRKKO LAVASTEENA	121
V. ROOMALAISKATOLISTEN USKONNOLLINEN TEATTERI	136

1. CORPUS CHRISTI.....	136
2. PANTOMIIMI	140
3. MAALLISET MUMMING- ESITYKSET JA TURNAJAISET.....	142
4. MYSTEERIT, MIRAAKKELIT JA MORALITEETIT ...	145
VI. USKONNOLLINEN TEATTERI	183
1. KIRJALLISUUS PEILAA USKONTOA	183
2. RANSKASSA KIELLETÄÄN USKONNOLLISET NÄYTELMÄT	185
3. SAKSALAISIA NÄYTELMÄKIRJAILIJOITA	186
4. EVANKELIS-LUTERILAISUUS JA TEATTERI	187
4.1 LUTHER USKONPUHDISTAJANA	187
4.2 LUTHERIN NÄKEMYS TEATTERISTA	191
5. ROOMALAIS-KATOLISTEN JESUIITTATEATTERI..	194
6. ENGLANNISSA KIRKKODRAAMA KIELLETÄÄN ...	196
7. MOTETIT, PASSIOT, ORATORIOT, OOPPERAT JA MUSIKAALIT	200
8. USKONNOLLINEN TEATTERI VENÄJÄLLÄ.....	205
LOPUKSI.....	208
LIITTEET	210
LYHYT KATSAUS AASIAAN	210
1. AASIALAINEN TEATTERI.....	210
1.2 KIINALAINEN TEATTERI	219
1.3 JAPANILAINEN NOO- TEATTERI.....	221
KIRJALLISUUS	229

DIGITAALISET LÄHTEET	239
LEHTILEIKKEET	243
ASIAHAKEMISTO	244
HENKILÖT.....	244
KRISTITTYJEN ESITTÄVÄ TAIDE	248

ALUKSI

Pyhimykset teatterissa, näyttelijät kirkossa - kirja käsittelee uskonnon ja teatterin välistä suhdetta kristinuskon näkökulmasta. Alussa käyn läpi pyhä-käsitteen ja sanan alkuperän, koska se liittyy myös usein ihmisten ajatuksiin siitä, millainen teatteri on pyhää. Seuraavaksi tuon esille muutamia ennen kristinuskon syntymistä Lähi-idässä ja Euroopassa vallinneita rituaalin ja teatteriesityksen yhdistäneitä draamoja, sillä niistä löytyy yhteisiä piirteitä kristittyjen tekemän teatterin kanssa. Kirkkodraaman kehitystä käyn läpi Jerusalemin ja Syyrian kautta Etelä- ja Keski-Eurooppaan 1900-luvun alkuun asti. Liitteenä on lyhyt katsaus uskonnollisiin teattereihin Aasiassa, koska niissä on yhteneväisyyksiä kristillisen teatterin kanssa.

Kristillisessä teatterihistoriassa on yhä paljon tutkittavaa. Esimerkiksi kristillisen teatterin käsitteet ovat vielä varsin sekalaisia, ja voivat aiheuttaa hämmennystä. Yhteinen terminologia ei ole vielä vakiintunut. Lilja Kinnunen-Riipisen ja Maija Pesonen-Kareisen tutkimukset ovat vaikuttaneet omiin käsityksiini kirkon parissa tehdystä teatterista. Samoin muut aiemmat tutkimukset eri kielillä maallisesta teatterista ja kirkon parissa tehdystä teatterista ovat vaikuttaneet käsitykseeni kirkkodraaman kehityskaaresta.

Ilman muiden tukea tämä kirja ei olisi valmistunut. Suomen Tietokirjailijat ry. antoi minulle vuonna 2010 työskentelyapurahan. Lähdemateriaalien etsimisessä sain apua kansanmusiikin emeritusprofessori Heikki Laitiselta. Mäntsälän seurakunnan pastori Elina Vesterinen antoi minulle arvokasta palautetta teologiaa sivuavista kirjoituksistani ja hänen kanssaan pohdimme pyhän ja epäpyhän teatterin määritelmiä. Helsingin Oulunkylän kanttorille, Maija Pesonen-Kareiselle, esitän lämpimät kiitokseni. Hän lähetti minulle opinnäytetyönsä, joka käsitteli kirkkodraaman historiaa ja sen

sovelluksia.¹ Vielä haluan kiittää Kansallismuseon museo-assistenttia Jaana Pietilää. Hän opasti minua ystävällisesti kahden Kansallismuseossa olevan, Kristusta esittävän puuveistoksen historiaan. Näitä Kristus-puuveistoksia käsittelen tarkemmin pohjoismaita koskevassa kirjassa, mutta muutama Jaana Pietilän neuvoma lähde löytyy myös tästä ensimmäisestä osasta. Suurin kiitokseni kuuluu perheelleni: puolisolteni, MMT, dosentti Risto Kasaselle ja lapsillemme Juholle ja Johannalle kärsivällisyydestä ja kannustuksesta.

¹ Maija Pesonen-Kareinen, *Quem Quaeretis- ketä etsitte?* Kirkkodraaman historiaa ja kehitysvaiheita sekä nykyajan sovelluksia, Sibelius-Akatemia, kirkkomusiikin koulutusohjelma, Projektin (5P22) kirjallinen työ, 1997.

I. PYHÄ, PYHIMYKSET JA PYHÄ TEATTERI

1. PYHÄ KANSANPERINTEESSÄ JA PYHIMYKSISSÄ

Kansanperinteessä sana pyhä on tarkoittanut metsä- ja eräalueiden rajaa. Tässä merkityksessä pyhä on sanana ollut käytössä Suomessa jo pronssikaudella (n.1300–500 eKr.). Kyseessä on lainasana, joka on lähtöisin kantagermaanisesta kielestä. Sillä erotettiin myös vainajat elävistä: vainajien aluetta eli hautaraunioita kutsuttiin pyhäksi. Roomalaiskatolisuuden tultua Suomeen ensimmäisen tuhannen tienoilla jKr., latinan kielen pyhää tarkoittavat sanat, *sacer* ja *sanctus*, käännettiin kotimaassamme pyhäksi. Tällä tavoin alun perin rajaa tarkoittavan sanan merkitys muuttui. Sana pyhä laajeni koskemaan kirkkoa, Jumalaa, henkevää, kaunista, ylevää, hyvää ja tuonpuoleista.²

Pyysiäinen määrittelee pyhän seuraavasti: *”Pyhyys ilmenee, kun jokin tärkeä raja ylitetään. Raja voi olla yhtä hyvin maantieteellinen, ruumiillinen, yhteiskunnallinen kuin metafyyminenkin. Mitä pidemmälle jokin perinne teologisoituu, sitä abstraktimman merkityksen pyhät rajat saavat.”*³ Näitä erilaisia rajoja ylittivät säntillistä ja askeettista kristittyä elämää noudattaneet henkilöt, jotka kohosivat jälkipolvien silmissä pyhimyksiksi. Usein näitä pyhimyksiä oli vainottu, kidutettu ja tuomittu kuolemaan vakaumuksensa vuoksi. Varhaisimpia pyhimyksiä olivat Jeesusuksen äiti Neitsyt Maria ja Pyhä Laurentius (k.258). On hyvä muistaa, että Martin Luther (1483–1546)⁴ kasvoi roomalaiskatolisen kirkon parissa, ja hänellä oli alun perin suopea suhtautuminen pyhimyksiin. Elina Vuola toteaa, että Luther suhtautui kunnioittavasti

² Pyysiäinen Ilkka, 2002, 144–145.

³ Sama, 144.

⁴ Suomessa Martin Luther käännetään usein Martiksi. Pitäydyn hänen kasteessa saadussa nimessä, koska en pääsääntöisesti käännä muidenkaan ulkomaisten henkilöiden nimiä.

esimerkiksi neitsyt Mariaan, Jeesuksen äitiin.⁵ Suomalaisille läheinen pyhimys aikoinaan oli ruotsalainen pyhä Birgitta (1302/1303–1372), joka oli hyvä ystävä Turun piispa Hemmingin (n.1290–1366) kanssa. Naantaliin perustettiin birgittalaisluostari, ja kansan keskuudessa Birgitta taipui Pirkoksi, jolta rukoiltiin apua monissa eri tilanteissa.⁶ Uusimpia pyhimyksiä on Hildegard Bingeniläinen (1098–1179), jonka paavi julisti pyhimykseksi 2012. Katolisessa kirkossa ja ortodoksikirkossa pyhimyksiä palvotaan tai kunnioitetaan edelleen, mutta luterilaisesta kirkon opista ne karsittiin pois uskonpuhdistuksen aikana epäjumalina. Nykyisin on selvästi havaittavissa, että pyhimyksiin suhtaudutaan luterilaisessa kirkossa jälleen myönteisesti. Pyhimysten asema on ikään kuin ”nousussa”. Luterilaiset voivat kunnioittaa pyhimyksiä esikuvinaan ja ottaa heidän elämästään myönteisiä roolimalleja. Tästä hyvänä esimerkkinä on Elina Vuolan kirjoittama teos: *Jumalainen nainen*, Mariaa etsimässä.⁷

2. PYHÄ JA EPÄPYHÄ TAITEESSA

Kristinusko ja juutalaisuus ovat molemmat monoteistisia uskontoja. Lisäksi sekä kristityt että juutalaiset uskovat Pyhään henkeen. Heikki Räisäsen mukaan: *”Rabbiinisessa juutalaisuudessa pyhä henki tarkoittaa nimenomaan profetian henkeä”*.⁸ Juutalaisten Jahve tuo viestin ihmisille profeettojen, enkelien tai unien kautta.

Neljännellä vuosisadalla kristityt sinetöivät kolminaisuusopin⁹. Kristinuskossa on vain yksi Jumala, mutta hänellä on kolme persoonaa: Jumala, Jeesus ja Pyhä Henki.

⁵ 2010, 63.

⁶ Heikkilä Tuomas ja Suvikumpu Liisa, 2009.

⁷ 2010.

⁸ Räisänen Heikki, 2011, 208.

⁹ Sama, 226.

Näitä kolmea kutsutaan Pyhäksi Kolminaisuudeksi, joka kirkkotaiteessa kuvataan kolmionmuotoisena, ja jonka keskellä on säteilevä aurinko tai kaikkinäkevä silmä. Pyhän Hengen symboleita kirkkotaiteessa ovat kyyhkynen, tulenliekki, valkoinen akileija, joskus myös miekka.¹⁰ Tässä yhteydessä voi myös mainita, että Martin Nicol määrittelee spiritualiteetin kehittyneen sanasta spiritus (Pyhä Henki, Spiritus Sanctus). Spiritualiteetissa Pyhä Henki on läsnä.¹¹ Spiritualiteetin puolesta puhuvat tänä päivänä eri taiteiden edustajat, kuten teatteriohjaaja Miira Sippola, joka on ohjannut muun muassa Helsingissä Via Cruciksen vuosina 2009–2010 ja Danten Divina Comedian 2011.

Pyhästä Kolminaisuudesta Pyhää Henkeä on pidetty vaikeimmin ymmärrettävänä käsitteenä. Martin Luther kirjoittaa *Isossa Katekismuksessa* näin:

*Kun sinulta kysytään, mitä tarkoitat noilla sanoilla: Minä uskon Pyhään Henkeen, sinä osaat sitten vastata: Minä uskon, että Pyhä Henki nimensä mukaisesti tekee minut pyhäksi. Mutta millä hän toteuttaa ja mitä tapaa ja keinoja hän siinä käyttää? Me vastaamme: Kristillistä seurakuntaa, syntien anteeksiantamusta, ruumiin ylösnousemusta ja iänkaikkista elämää. Pyhällä Hengellä on maailmassa sitä varten erityinen yhteisö, äiti, joka Jumalan sanalla synnyttää jokaisen kristityn ja kantaa häntä. Tämän sanan hän ilmoittaa, ja sitä hän teroittaa. Hän valaisee ja sytyttää sydämet käsittämään sen, ottamaan sen vastaan, pitämään siitä kiinni ja siinä pysymään.*¹²

Elina Vuolan mukaan Jeesuksen äiti, neitsyt Maria symboloi erityisesti ortodoksisen kirkon perinteessä jumalallista viisautta. Koska neitsyt Maria symboloi feminiinistä jumalallista viisautta (kreikaksi Sofia), on toisinaan kansan

¹⁰ Koivula Veijo, 2011, 97–98, 102.

¹¹ Nicol Martin, 2006, 153.

¹² 2001, 100–101.

keskuudessa ja taiteessa esitetty Pyhä kolminaisuus Isänä, Poikana ja Äitinä, ei siis Isänä, Poikana ja Pyhänä Henkenä.¹³

Kirkon opeista vieraantuminen näkyy pyhän puuttumisena ihmisten arkielämästä. Tästäkin syystä Suomen evankelis-luterilaisen kirkon yhteinen painopiste vuosina 2010–2012 oli pyhä.¹⁴ Pappi ja tietokirjailija Jaakko Heinimäki kirjoitti Hilikka Olkinuoran kanssa pyhän eri ulottuvuuksista Kirkkohallituksen julkaisemassa kirjassa *Puhetta pyhästä (2010)*. Heinimäki näkee pyhän läsnäolon monissa eri tapahtumissa, käsitteissä, ajassa ja pienimmässäkään hetkessä.

Heikki Räisänen kirjoittaa juutalaisen filosofin Filonin (n.20 eKr.– 40 jKr.) ajatelleen, että kaikilla ihmisillä oli annettu jo syntymässä järjen muodossa osa Jumalan henkeä.¹⁵ Silti Filon kaipasi myös ekstaasin erityistä lahjaa. Sellainen oli tarjolla poikkeusyksilöille, jotka olivat antautuneet ankaraan itsetutkiskeluprosessiin. Lopulta he saattoivat Jumalan armosta saada hengen lahjan: henki karkottaisi järjen ja saattaisi ihmisen jumalalliseen ekstaasiin - ”*raittiin juopumuksen*” tilaan, kuten Filon asian ilmaisee. Filon itse oli joskus harvoin kokenut tällaisen hurmoksen hetken Raamattua tutkiessaan: jumalallisen inspiraation vaikutuksesta hän oli kadottanut tajun ajasta, ihmisestä ja itsestään.¹⁶

Paljon myöhemmin saksalaiset filosofit Friedrich Schelling (1775–1854) ja Wilhelm Wackenroder (1773–1798) mielsivät taiteen olevan yhteydessä korkeimpiin voimiin. Pekka Vartiainen mukaan Schelling kirjoittaa kirjassaan *Taiteen filosofia (Philosophie der Kunst)*, että taideteos on jumalallisen luomistyön merkki, ja se johdattaa totuuteen.¹⁷ Wackenroder rinnasti taiteen tekemisen uskonnolliseen kokemukseen. Wackenroder koki, että taiteeseen kuuluu tietty hurmoshenkisyys, ja se on ikään kuin *pyhää kieltä*.¹⁸

¹³ Vuola Elina, 2010, 49–50.

¹⁴ Kirkon Tiedotuskeskus, 27.9.2011.

¹⁵ 2011, 208.

¹⁶ Räisänen Heikki, 2011, 208.

¹⁷ Vartiainen Pekka, 2010, 138. (b).

¹⁸ Vartiainen Pekka, 2010, 142–143. (b).

Jaakko Heinimäen kuvailema Pyhä hetki, Filonin kuvaama Pyhän Hengen valtaan joutuminen ja Wackenroderin kokema taiteen hurmoshenkisyys voidaan rinnastaa *flow*- tilaan, jonka kuvasi luovuuden tutkijana tunnettu psykologi Mihály Csíkszentmihályi (s.1934). Perjantaina 4.5.2012 Helsingin Sanomissa haastateltu musiikin tohtori Ilona Korhonen¹⁹ antoi vinkin *flow*- tilaan pääsemiseksi: ”*materiaalin pitää olla niin tuttua, sen tuottamiseen ei mene energiaa*”. Tällöin ei tarvitse keskittyä itse materiaaliin, vaan voi antaa materiaalin ja esiintymistilanteessa olevan tunnelman esiintyjän ja katsojan välillä viedä mukanaan. Pyhään liittyy myös entusiasmi. Sana entusiasmi tarkoittaa sellaista, jossa Jumala on läsnä.²⁰ Kenties entusiasmin sekä pyhän ja *flow*- käsitteen erotuksena on kuitenkin se, koetaanko Jumalan olevan läsnä tiettyssä hetkessä vai ei. Entusiasmi tuntuu unohtuneen tämän päivän ihmisten sanavarastosta, vaikka se kuvaa upeasti tilannetta, jossa ihminen on kosketuksissa Jumalan kanssa.

Toisinaan puhutaan myös spiritualiteetista, kun halutaan kuvata sitä, miten ihminen hakeutuu Jumalan yhteyteen rukouksen, mietiskelyn ja hiljentymisen kautta. Ihminen hakee uskonnollisia kokemuksia sen sijaan, että ottaa vastaan uskonnollista opetusta vain ulkoapäin. Todennäköisesti meditointia on harjoitettu aina, mutta erityisesti mystisessä teologiassa meditointia rukouksena korostetaan. Juuret tähän mystiseen teologiaan juontavat 300-luvun kreikkalaisesta teologiasta, jossa kappadokialaisiksi isiksi kutsutut miehet pitivät tärkeänä meditatiivista rukoilua.²¹ Niin ikään jesuiittajärjestön perustaja Ignatius de Loyola (1491–1556) kirjoitti meditoivan rukoilun merkityksellisyydestä. Myös luterilaisessa kirkossa on tätä nykyä retriittejä esimerkiksi

¹⁹ Syrjälä Hanna, 4.5.2012.

²⁰ Laine Esko M., 1997, 79.

²¹ Häyrynen Seppo ja Kotila Hannu, 2003, 33, 44.

KAPPADOKIALAISET ISÄT

Konstantinopolin arkkipiispa Gregorios Nazianzilainen (325–390) loi kolminaisuuden opin yhdessä Pyhä Basileios Suuren (k.379) ja Gregorios Nyssanilaisen (k.395) kanssa. Nämä kolme kirkkoisää loivat pohjan kristinuskon teologialle. He ovat yhä roomalaiskatolisen ja ortodoksisen kirkon pyhimyksiä. Basileios Suuren kirjoitusta Jumalan pelastushistoriasta luetaan yhä ortodoksisessa kirkossa helluntain ehtoopalveluksessa. Seurakunta kuuntelee rukousta polvistuneena. Ortodoksipappi polvistuu seurakuntaan päin rukouksen ajaksi.
(Schnusenberg Christine C., 2010, 266; Ortodoksi.net. 8.8.2012.)

taize- yhteisön järjestäminä.²² On mahdollista, että meditointi ”rivikristityn” uskonharjoittamisen muotona on 2000-luvulla yleistynyt. Spirituaalinen teologia muistuttaa siitä, että meditointia on harjoitettu kaikkialla maailmassa.

Kuinka pyhä henki voi ilmentyä taiteessa? Minkälainen taide on ylipäänsä pyhää? Miten pyhän taiteen voi erottaa sen vastakohdasta: epäpyhästä taiteesta? Mäntsälän seurakunnan pastori Elina Vesterinen pohti kanssani seuraavia asioita kirjoittaessani tätä kirjaa: *”Onko taide pyhää, jos sen luoja kokee olevansa pyhä? Onko taide pyhää, jos se herättää kuulijassa tai katsojassa joko kaipuun pyhää kohti tai kokemaan pyhyyttä?”* Kuvataide voi olla pyhää taidetta, samoin kirkon arkkitehtuuri ja kirkkomusiikki. Lukuisia alttaritauluja maallaneen taidemaalarin ja professorin, Pekka Halosen (1865–1933), kirkkotaidetta voidaan pitää pyhänä taiteena. Pyhän käsitteestä kirjoittanut pappi ja tietokirjailija Jaakko Heinimäki ei kirjoita mitään pyhästä teatterista. Voiko teatteri olla pyhää? Minkälaista pyhä teatteri voisi olla? Miten pyhän teatterin voi määrittää? Mistä tietää mikä on pyhää teatteria? Voiko maallisessa teatterissa olla pyhiä hetkiä? Vai

²² Sama.

tuleeko ajatella siten, että pyhyiden kokemus on aina subjektiivinen kokemus? Mikäli jokin taideteos, olkoon se maalaus, musiikki tai teatteriesitys, koskettaa yksilön minuutta eli hänessä olevaa pyhää, voidaan taidetta pitää pyhänä. Gregoriaanisen laulun tutkija Légor Reznikoffin (s.1938) mukaan pyhä taide on yhteydessä jumalaisiin voimiin ja se on myös korkeinta terapiaa.²³ Hilikka-Liisa Vuori kertoo, että: *”Reznikoffin mukaan olennainen päämäärä taiteella on ihmisen kuljettaminen sisäistä rauhaa ja syvää mietiskelyä kohti”*.²⁴

Pyhän taiteen tarkoitus on auttaa ihmisiä rukoilemaan ja mietiskelemään. Pyhässä taiteessa sekä sielu että ruumis voivat avautua kohti mysteeriä.²⁵ Reznikoff käyttää ikonia esimerkkinä uskonnollisen taiteen ja pyhän taiteen eroista. Hilikka-Liisa Vuori tiivistää Reznikoffin esimerkin näin: *”Uskonnollisessa taiteessa tunteen ja ajatusten maailma tempaa meidät mukaansa, kuljettaa sitä kauemmaksi, mitä kauemmin sitä katsomme. Pyhä taide, ikoni, vie katsojan ensin katsojaan itseensä, mutta sitten sisäiseen hiljaisuuteen, syvempään rukouksen tilaan”*.²⁶

3. KRISTILLINEN TEATTERI - PYHÄÄ DRAAMAA?

Kirkkoisät, papit ja kristityt ovat suhtautuneet teatteriin aika ajoin ristiriitaisesti. Jo antiikin Roomasta aina meidän päiviimme asti on suhtautuminen teatteriin vaihdellut. Maallista teatteria ja kristittyjen tekemää teatteria ei ole osattu erottaa selvästi toisistaan, vaan maallisen teatterin maine on voinut vaikuttaa negatiivisesti kristittyjen tekemään teatteriin.

²³ Vuori Hilikka-Liisa, 2003, 79–80.

²⁴ Sama, 79–80.

²⁵ Sama, 2003, 82, 85.

²⁶ Sama, 83.

Kirjan alussa luodaan katsaus muutamiin varhaisimpiin uskonnollisiin teattereihin. Sen jälkeen kirja kuljettaa lukijan aikamatkalle: alkukristittyjen teatterista 1900-luvun Eurooppaan. Matkalle lähdetään Jerusalemissa, kuljetaan muun muassa Syyrian, Italian, Espanjan, Ranskan, Sveitsin, Alankomaiden ja Englannin kautta Venäjälle. Kirjassa käydään myös läpi keskeiset katolisen kirkon teatterin käsitteet, ja tuodaan esiin uskonpuhdistuksen vaikutus kristittyjen tekemään teatteriin. Kristittyjen teatteri ei toki ole ainoa uskonnollinen teatterimuoto maailmassa, mutta se kuuluu eurooppalaisten historiaan, yleissivistykseen ja monen seurakuntalaisten elämään. Kristittyjen teatterista Pohjoismaissa Mia Pätsi kirjoittaa Pyhimykset Teatterissa, Näyttelijät kirkossa, Osa II:ssa, joka ilmestyy kuluvana vuonna.

Mia Pätsi on aiemmin kirjoittanut kaksi teatteritietokirjaa (Noo-teatteri ja Näyttelijän tekniikoita). Hän toimii muun muassa näyttelijänä, ohjaajana ja teatteri-ilmaisun opettajana.

BoDTM
BOOKS on DEMAND

www.bod.fi